

Ίστορία - Όργανα και Θεσμική διάρθρωσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως

Εἰσήγησις τοῦ Ἀρχιμ. Γερωνόμου Κάρμα στὴν Ἡμερίδα τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων στὴν Βέροια τῆς 2 ἰουνίου 2009.

Μετά τόν δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον τό πολιτικό κλίμα ἦταν πιό ὄριμον ἀπό ποτέ ἄλλοτε γιά μιὰ ἐνδεχόμενη ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐνότητα θεωρήθηκε ἀπό πολλούς ὡς μοναδική διαφυγή ἀπό ἀκράϊες μορφές ἐθνικισμοῦ, πού εἶχαν καταστρέψει τήν Εὐρωπαϊκή ἥπειρον. Στίς 9 Μαΐου 1950 ὁ Γάλλος ὑπουργός Ἐξωτερικῶν Ρόμπερτ Σουμάν ὑπέβαλε μιὰ πρόταση γιά κοινή δια-χείριση ἀπό τήν Γαλλία καί τήν Δυτική Γερμανία τῶν βιομηχανιῶν τοῦ ἄνθρακα καί τοῦ χάλυβα. Ἡ πρόταση, γνωστή ὡς «Διακήρυξη τοῦ Σουμάν», περιέγραφε τό σχέδιον ὡς τό πρῶτον συγκεκριμένο βῆμα πρός μιὰ «Εὐρωπαϊκή Ὄμοσπονδία».

Ἡ πρόταση αὐτή ὁδήγησε στόν σχηματισμό τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἄνθρακα καί Χάλυβα (ΕΚΑΧ) ἀπό τήν Δυτική Γερμανία, τήν Γαλλία, τήν Ἰταλία, τό Λουξεμβούργο, τίς Κάτω Χώρες καί τό Βέλγιο. Ἡ κοινότητα ὀριστικοποιήθηκε μέ τήν Συνθήκη τοῦ Παρισιοῦ, πού ὑπογράφηκε τό 1951 καί θεωρεῖται ἡ ἀρχή τῆς δημιουργίας αὐτοῦ πού εἶναι τώρα ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐνωσις. Δύο ἐπιπλέον πρόσθετες κοινότητες δημιουργήθηκαν ἀπό τήν συνθήκη τῆς Ρώμης τό 1957: ἡ Εὐρωπαϊκή Οἰκονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), πού καθιερώθηκε γιά πρώτη φορά ὡς πλήρη τελωνειακή ἔνωση καί ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότητα Ἀτομικῆς Ἐνέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) γιά τήν συνεργασία σέ θέματα χρήσης τῆς πυρηνικῆς ἐνέργειας.

Ἡ ΕΟΚ, ἡ ΕΚΑΧ καί ἡ ΕΥΡΑΤΟΜ συγχωνεύθηκαν, ἐν τέλει ἀποκτώντας τήν βάση τῆς Ἐνώσεως, σέ ἓνα συνδυασμένο σύνολον συνθηκῶν καί θεσμῶν. Ἡ ἐνιαία ὀργάνωσις, πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν Συνθήκη Συγχώνευσης τό 1967, ἔγινε γνωστή ὡς Εὐρω-παϊκή Κοινότητα.

Ἡ σημερινή Εὐρωπαϊκή Ἐνωσις εἶναι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἀποφασιστικότητος τῶν εὐρωπαϊκῶν πολιτικῶν γιά νά προλάβουν μελλοντικές βίαιες συγκρούσεις στὴν Εὐρώπη μετά τόν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον. Ἐτσι λοιπόν οἱ ἀρμοδιότητες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἔχουν ἀυξηθεῖ ἀναποκρινόμενες στίς νέες προκλήσεις. Πολλές τέλος ἐπιπλέον χῶρες μετέπειτα ἐντάχθηκαν σέ αὐτή.

Ἐτσι τό 1973, ἡ Κοινότητα διευρύνθηκε γιά νά συμπεριλάβει τήν Δανία, τήν Ἰρλανδία καί τό Ἡνωμένο Βασίλειον. Τό 1979, πραγματοποιήθηκαν οἱ πρῶτες ἄμεσες ἐκλογές γιά τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιον. Τήν δεκαετία τοῦ '80 εἰσέρχονται ἡ Ἑλλάδα, ἡ Ἰσπανία καί ἡ Πορτογαλία. Τό 1985, ἀναπτύχθηκε μεταξύ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἡ συνθήκη τοῦ Σέγκεν πού επέτρεψε τήν κατάργησις τῶν συστηματικῶν συνοριακῶν ἐλέγχων, μεταξύ τῶν χωρῶν πού συμμετέχουν.

Τό 1986 υἱοθετήθηκε ἡ εὐρωπαϊκή σημαία καί οἱ ἡγέτες ὑπέγραψαν τήν ἐνιαία εὐρωπαϊκή πράξη. Κατά τήν ἐπανενομήσις τῆς Γερμανίας, τό 1990, ἡ Ἀνατολική Γερμανία εἰσηλθε στὴν Ε.Ε ὡς τμήμα τῆς διευρυμένης Γερμανίας. Καθὼς ἡ διεύρυνσις πρός τήν Ἀνατολικήν Εὐρώπην ἦταν στὴν ἡμερησία διάταξις, ἀποφασίστηκαν ἀπό κοινοῦ τά κριτήρια τῆς Κοπεγχάγης γιά εἴσοδον νέων μελῶν στὴν Ε.Ε.

Ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐνωσις, λοιπόν, καθιερώθηκε καί ἐπίσημα, ὅταν ἄρχισε νά ἰσχύει ἡ συνθήκη τοῦ Μάαστριχτ τὴν 1 Νοεμβρίου τοῦ 1993.

Τό 1995 ἡ Αὐστρία, ἡ Σουηδία καί ἡ Φιλανδία εἰσηλθαν στὴν καθιερωμένη πλέον Εὐρωπαϊκή Ἐνωσις. Ἡ ἐπόμενη συνθήκη «ὑπο-γράφηκε στό Ἄμστερνταμ τό 1997.

Τό 1999 τό εὐρὼ ἀντικατέστησε τά ἐθνικά νομίσματα σέ ἔντεκα μέλη, τήν λεγομένην εὐρωζώνην.

Τό 2002 προσχώρησε σέ αὐτήν τήν εὐρωζώνην καί ἡ Ἑλλάδα.

Τό 2004 δέκα νέες χῶρες προσχώρησαν στὴν Ε.Ε.

Στά τέλη τοῦ 2004 ἓνα Εὐρωπαϊκό Σύνταγμα ὑπογράφηκε στὴν Ρώμη, ἂν καί δέν ἐπικυρώθηκε ποτέ πλήρως, ὕστερα ἀπό τήν ἀπόρριψιν τῶν Γάλλων καί τῶν Ὁλλανδῶν ψηφοφόρων μέ δημοψηφίσματα γι' αὐτήν.

Τό 2007 συμφωνήθηκε νά τροποποιηθοῦν κάποια τμήματα τοῦ Συντάγματος ἔτσι, ὥστε ἡ νέα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη νά μὴν ἀντικαταστήσει ὅλες τίς ὑπάρχουσες συνθήκες. Ἐπιπλέον, τό 2007, ἡ Ρουμανία καί ἡ Βουλγαρία προσχώρησαν στήν Ε.Ε καί τό εὐρώ υἰοθετήθηκε καί ἀπό τήν Σλοβενία. Τό 2008 τό εὐρώ υἰοθέτησαν ἡ Κύπρος καί ἡ Μάλτα.

Χῶρες ὅπως τό Μονακό, τό Βατικανό καί ἡ Ἀνδόρα, ἄν καί δέν εἶναι μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης, ἔχουν συνάψει εἰδικές συμφωνίες συνεργασίας μέ αὐτήν.

Προκειμένου νά εἰσχωρήσει στήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση, ἕνα κράτος πρέπει νά τηρήσει οἰκονομικούς καί πολιτικούς ὄρους, γνωστούς ὡς κριτήρια τῆς Κοπεγχάγης (μετά ἀπό τή σύνοδο κορυφῆς τῆς Κοπεγχάγης τόν Ἰούνιο τοῦ 1993). Αὐτό βασικά ἀπαιτεῖ μιά κοσμική καί δημοκρατική κυβέρνηση, ἕνα κράτος δικαίου καί τίς ἀναγκαῖες ἀντίστοιχες κοινωνικές καί θεσμικές ἐλευθερίες.

Αὐτήν τήν περίοδο ἐπίσης ὑπάρχουν τρεῖς ἐπίσημα ὑποψήφιες χῶρες πρὸς ἔνταξη: ἡ Κροατία, τά Σκόπια καί ἡ Τουρκία.

Ἐπιπλέον οἱ Βαλκανικές χῶρες τῆς Ἀλβανίας, τῆς Βοσνίας-Ἑρζεγοβίνης, τοῦ Μαυροβουνίου καί τῆς Σερβίας ἀναγνωρίζονται ἐπίσημα ὡς πιθανοί ὑποψήφιοι.

Γεωγραφία

Τό ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης διαμορφώνεται ἀπό τά ἐδάφη τῶν κρατῶν μελῶν της, καί ἐπεκτείνεται διαρκῶς μέ τήν προσχώρηση τῶν νέων μελῶν της. Καλύπτει ἕναν τομέα 4. 442. 773 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων μέ ἕκταση βορειοανατολικά ὡς τήν Φινλανδία, βορειοδυτικά ὡς τήν Ἴρλανδία, νοτιοανατολικά ὡς τήν Κύπρο καί νοτιοδυτικά ὡς τήν Πορτογαλία. Ἀντιπροσωπεύει τήν ἕβδομη μεγαλύτερη περιοχή στόν κόσμο σέ ἕκταση. Ἡ Ε.Ε. δέν εἶναι ταυτόσημη μέ τήν Εὐρώπη – σημαντικά κράτη τῆς ἡπείρου ὅπως ἡ Ἑλβετία, ἡ Νορβηγία καί ἡ εὐρωπαϊκή Ρωσία, εἶναι ἐκτός τῆς Ε.Ε.

Τά κράτη μέλη τῆς Ε.Ε συνορεύουν μέ 21 ἄλλα κράτη. Διάφορα ὑπερπόντια ἐδάφη καί ἐξαρτώμενες ἀποικίες τῶν διαφόρων κρατῶν - μελῶν εἶναι ἐπίσης, τυπικά, μέρος τῆς Ε.Ε (π.χ. οἱ Ἀζόρες, ἡ Μαδέρα, ἡ Γαλλική Γουιάνα, ἡ Μαρτινίκα, ἡ Γουαδελούπη καί οἱ Κανάριοι Νῆσοι), ἐνῶ σέ ἄλλες περιπτώσεις τά ἐδάφη πού συνδέονται μέ τά κράτη μέλη δέν εἶναι μέρος τῆς Ε.Ε. (π.χ. ἡ Γροιλανδία, οἱ Νῆσοι Φερόες, οἱ Ὁλλανδικές Ἀντίλλες, ἡ Νέα Καλη-δονία καί τά περισσότερα ἐδάφη πού συνδέονται μέ τό Ἡνωμένο Βασίλειο).

Διακυβέρνηση

Ἡ Εὐρωπαϊκή ἔνωση κυβερνᾶται ἀπό διάφορα ὄργανα, πρωτίστως ἀπό τήν Ἐπιτροπή, τό Συμβούλιο καί τό Κοινοβούλιο.

Ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐπιτροπή κατέχει τήν ἐκτελεστική ἐξουσία. Ἀποτελεῖται αὐτήν τήν περίοδο ἀπό 27 Ἐπιτρόπους, ἕνα ἀπό κάθε κράτος μέλος. Ἡ Ἐπιτροπή εἶναι ἀρμόδια γιά τήν σύνταξη ὅλων τῶν προτεινόμενων κανόνων, προκειμένου νά συντονιστεῖ ἡ εὐρωπαϊκή νομοθεσία. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ὀρίζεται ἀπό τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί ἐπικυρώνεται ἀπό τό Κοινοβούλιο.

Τό Συμβούλιο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης (γνωστό ὡς Συμ-βούλιο τῶν ὑπουργῶν) κατέχει κατά τό ἡμισυ τήν δευτέρη ἐξουσία, τήν νομοθετική. Ἀποτελεῖται ἀπό ἐθνικούς ὑπουργούς, ἀρμόδιους γιά τόν νόμο τῆς Ε.Ε πού ἐξετάζεται. Παραδείγματος χάριν, ἡ εὐρωπαϊκή νομοθεσία σχετικά μέ τήν γεωργία θά ἀντιμετωπιζόταν ἀπό Συμβούλιο πού ἀποτελεῖται ἀπό ὑπουργούς γεωργίας κάθε κράτους - μέλους. (Νά μὴν συγχέουμε τό Συμβούλιο τῆς Εὐρω-παϊκῆς Ἐνωσης μέ τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης τό ὁποῖο ἔχει 47 χῶρες-μέλη καί

έπικεντρώνεται στην προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων).

Ἡ προεδρία τοῦ σώματος στό Εὐρωκοινοβούλιο ἐναλλάσσεται μεταξύ τῶν κρατῶν μελῶν κάθε ἕξι μῆνες. Γιὰ νά αὐξηθεῖ ἡ στα-θερότητα, τό κράτος μέλος, πού ἀναλαμβάνει τήν προεδρία, συν-εργάζεται καί μέ τό προηγούμενο καί μέ τό ἐπόμενο κράτος μέλος στήν προεδρία. Δέν πρέπει νά συγγέται μέ τό Εὐρωπαϊκό Συμβούλιο, τό ὁποῖο Εὐρωπαϊκό Συμβούλιο εἶναι σημαντικό σῶμα καί ἀποτελεῖται ἀπό τούς ἐπικεφαλῆς τῆς κυβέρνησης καί τόν Πρόεδρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς. Τό Εὐρωπαϊκό Συμβούλιο συνεδριάζει τέσσερις φορές ἑτησίως.

Γιὰ τό ἄλλο μισό τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας εἶναι ἀρμόδιο τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο καί εἶναι ὁ μόνος συνδικαλιστικός φορέας πού ἀποτελεῖται ἀπό τούς ἀντιπροσώπους πού ἐκλέγονται ἄμεσα ἀπό τούς πολίτες τῶν κρατῶν μελῶν τῆς Ε.Ε. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Κοινο-βουλίου ἐκλέγεται ἀπό τά μέλη του.

Τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο ἔχει τρεῖς τόπους ἐργασίας: τό Στρασβοῦργο, τίς Βρυξέλλες καί τό Λουξεμβούργο. Οἱ λόγοι εἶναι ἱστορικοί. Στίς τρεῖς αὐτές πόλεις κυρίως ἐγκαταστάθηκαν τά εὐρωπαϊκά θεσμικά ὄργανα ἀπό τήν ἴδρυσή τους. Σύμβολο τῆς γαλλογερμανικῆς συμφιλίωσης εἶναι τό Στρασβοῦργο, τό ὁποῖο ἔγινε ἡ ἕδρα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Ἀπό τό 1952, τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο διεξάγει ἐκεῖ τίς περισσότερες συνόδους του. Ἡ Συνθήκη τοῦ Ἄμστερνταμ τοῦ 1977 ὀρίζει συγκεκριμένα: «Τό Εὐρωπαϊκό Κοινοβούλιο ἔχει τήν ἕδρα του στό Στρασβοῦργο ὅπου λαμβάνουν χώρα οἱ δώδεκα μηνιαίες περίοδοι συνόδου τῆς ὀλομέλειας, συμπεριλαμβανομένης τῆς συνόδου γιά τόν προϋπολογισμό. Οἱ περίοδοι τῶν πρόσθετων τῆς ὀλομέλειας πραγματοποιοῦνται στίς Βρυξέλλες. Οἱ ἐπιτροπές τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου ἐδρεύουν στίς Βρυξέλλες. Ἡ γενική γραμματεία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου καί οἱ ὑπηρεσίες της παραμένουν στό Λουξεμβούργο».

Ὁ Πρόεδρος διευθύνει τό σύνολο τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Κοινοβουλίου καί τῶν ὀργάνων του. Προεδρεῖ τῶν συνόδων τῆς ὀλομέλειας, τῶν συνεδριάσεων τοῦ Προεδρείου καί τῆς Διάσκεψης τῶν Προέδρων. Ἐκπροσωπεῖ τό Κοινοβούλιο σέ ὅλες τίς ἐξωτερικές σχέσεις καί ἰδίως τίς διεθνεῖς. Τό Προεδρεῖο εἶναι τό ρυθμιστικό ὄργανο τοῦ Κοινοβουλίου, ἀρμόδιο γιά τόν προϋπολογισμό του καί γιά ζητήματα πού ἀφοροῦν τήν διοίκηση, τό προσωπικό καί τήν ὀργάνωση. Ἀποτελεῖται ἀπό τόν Πρόεδρο καί δεκατέσσερις ἀντι-προέδρους, καθώς καί ἀπό πέντε κοσμήτορες, οἱ ὁποῖοι συμ-μετέχουν σέ αὐτό συμβουλευτικά.

Ὁ δικαστικός κλάδος τῆς Ε.Ε. ἀποτελεῖται κατά κύριο λόγο ἀπό τό Εὐρωπαϊκό Δικαστήριο, πού ἀποτελεῖται ἀπό 27 δικαστικούς. Ἕνας δικαστικός ὀρίζεται ἀπό κάθε κράτος μέλος. Ὁ Πρόεδρος ἐκλέγεται ἀπό τούς ὑπόλοιπους δικαστές. Τό Δικαστήριο ἔνσω-ματώνει καί τό Πρωτοδικεῖο τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἕνα πταισματοδικεῖο πού δημιουργήθηκε γιά νά μειώσει τόν φόρτο ἐργασίας τοῦ Δικαστηρίου.

Ἐπάρχει, ἐπίσης, τό εὐρωπαϊκό Ἐλεγκτικό Συνέδριο, τό ὁποῖο ἐλέγχει τούς ἀπολογισμούς τῆς Ε.Ε.

Ἄλλοι ὀργανισμοί περιλαμβάνουν τήν Εὐρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα καί τίς δύο συμβουλευτικές ἐπιτροπές: τήν Ἐπιτροπή τῶν Περιφερειῶν καί τήν Οἰκονομική καί Κοινωνική Ἐπιτροπή.

Ἡ Εὐρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ἐλέγχει τήν νομισματική πολιτική μέσα στήν Εὐρωζώνη. Ἐπάρχει, ἐπίσης, ἕνας μεγάλος ὀργανισμός, πού ὀργανώνεται συνήθως ἀπό τήν δευτεροβάθμια νομοθεσία. Αὐτά ὑφίστανται γιά νά ἐφαρμόζουν τίς ἐπιμέρους πολιτικές. Αὐτές εἶναι οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῆς Ε.Ε. Παραδείγματα αὐτῶν εἶναι ὁ Εὐρωπαϊκός Ὄργανισμός Περιβάλλοντος, ἡ Εὐρωπαϊκή Ἀντιπροσωπεῖα Ἀσφάλειας Ἀεροπορίας καί τό Γραφεῖο Ἐναρμόνισης στήν Ἐσωτερική ἀγορά.

Τέλος ἡ συνταγματική συνθήκη ἢ ὡς συνήθως καλούμενο εὐρωπαϊκό σύνταγμα, εἶναι μιὰ διεθνῆς συνθήκη πού προβλέπει τήν δημιουργία ἑνός καταστατικοῦ χάρτη γιά τήν Εὐρωπαϊκή Ἐνωση. Τό σύνταγμα ἀπορρίφθηκε ἀπό τήν Γαλλία καί τήν Ὁλλανδία, μέ δημοψηφίσματα, ἐνῶ ἄλλες χῶρες ἀνέλαβαν ἡ σταμάτησαν τίς διαδικασίες ἐπικύρωσής του. Ἀντικαταστάθηκε ἀπό τήν Συνθήκη τῆς Λισσαβόνας, ἡ ὁποία προσωρινά καθυστερεῖ νά ἐφαρμοσθεῖ λόγω τοῦ ὄχι τῶν Ἴρλανδῶν. Ἦδη ἡ Ἴρλανδία ἀνακοίνωσε ὅτι θά διοργανώσει δημοψήφισμα

Τελειώνοντας θά ἤθελα νά πῶ ὡς πρὸς τήν συνταγματική συνθήκη ὁ Γάλλος Πρόεδρος Νικολά Σαρκοζί σέ συνεργασία μέ τήν Γερμανίδα καγκελάρια Ἄνγκελα Μέρκελ προτείνουν στά κράτη μέλη νά υἱοθετηθεῖ μόνον τό τμήμα τοῦ κειμένου πού ἀφορᾷ τήν μέθοδο εἰδικῆς πλειοψηφικῆς ψηφοφορίας σέ ἀντικατάσταση τῆς ὡς τώρα ἀπαραίτητης ὁμοφωνίας στήν λήψη ἀποφάσεων.